

HET GEZICHT VAN DE VERLEIDING

zondag 27 mei 2018

Laatste van een serie van twee vieringen over 'Gelijk /Verschillend'

voorbereid door Marijke Bessels en Einar Sies

Inleiding

Vandaag de tweede en laatste viering over het thema 'gelijk verschillend.'

In de vorige viering hebben we het gehad over de verschillende gezichten van een mens: het aandachtige gezicht, het liefdevolle gezicht, het gulzige gezicht, het zelfzuchtige gezicht. Samen vormen ze de persoonlijkheid van iemand. Als je maar één gezicht van iemand kent, heb je een onvolledig beeld van hem of haar. Dan stop je iemand in een hokje. Dat is gemakkelijk, maar doet de ander geen recht.

Vandaag zullen we het opnieuw over de verschillende gezichten van en in ons hebben, maar nu toegespitst op de verleiding. Hoe ziet het gezicht van de verleiding er uit? Door wie laten we ons verleiden? We zullen dat doen aan de hand van het oudste verhaal over verleiding, het verhaal van Adam en Eva.

Lezing: [Genesis 3: 1-13](#)

Overweging

Wie van jullie weet wat de afbeelding hiernaast voorstelt?

Het is een Nepenthes, een vleesetende plant, een plant met twee gezichten. Bekijk de foto nog maar eens goed. Daar zie je het eerste gezicht van de plant: een prachtige bruinrode kelk, met daarboven een blad dat haast een paraplu¹ lijkt. Die plant is onweerstaanbaar voor kleine insecten, ook al omdat er zich in de kelk een heerlijk ruikende nectar bevindt.

Mmm.... als ik een insect was dan wist ik het wel. Ik zou meteen de kelk invliegen om van die heerlijke nectar te proeven. Maar net als ik de kelk invlieg zie ik het tweede gezicht van de plant. De kelk is van binnen smal en donker, het lijkt wel de muil van een roofdier.

Ik schrik en wil weer naar boven vliegen, maar daar is de kelk te smal voor. Ik strijk neer op de wand van de kelk. Die is zó glad dat ik niet naar boven kan kruipen. Integendeel, langzaam glijd ik langs de wand naar beneden en kom in de nectar terecht.

Dat blijkt een zure vloeistof waarin ik langzaam oplos.
Het wordt mijn dood. Steek maar een kaarsje voor mij aan.

We hebben de Nepenthes op de liturgie afgebeeld vanwege zijn twee gezichten, het mooie verleidelijke gezicht, en het tweede gezicht, dat van de moordenaar.
En dat is waar het in deze viering over gaat. Over het gezicht van de verleiding.

Verleiding komt veel voor in de natuur en natuurlijk ook bij de mens. Mannetjes pronken met hun veren of zingen het hoogste lied om vrouwtjes te verleiden, bloemen hebben mooie kleuren om bijen te lokken, en vleesetende planten verleiden insecten tot de dood.

1 Die paraplu is heel geraffineerd. Hij dient niet om insecten tegen de regen te beschermen, maar om te zorgen dat er geen regen in de nectar komt. Dan zou die op den duur minder zuur worden, waardoor insecten niet meer oplossen.

Het verhaal van Eva en Adam is het oudste verhaal over verleiding; het laat precies zien hoe mensen verleid worden, hoe ze zich laten verleiden.

Eva en Adam leven in een tuin waar het hen aan niets ontbreekt.

Helemaal niets? Nee niet helemaal. Een enkele boom is uitgezonderd, één lullige boom. Daar mogen ze niet aankomen van God, op straffe van dood.

Waarom niet? Daar is eindeloos over gespeculeerd door theologen, maar daar gaat het nu niet om. Het gaat erom dat Eva en Adam alles hebben wat hun hartje begeert. Maar hun hartje begeert net de enige boom die niet voor hen is. Dat begeren van net die ene boom staat voor de hebzucht van de mens. De mens, die niet tevreden is met wat hij heeft, maar altijd meer wil.

De mens, dat zijn jij en ik. En ons gezicht is - soms - het gezicht van de hebzucht.

Eva en Adam lopen door de tuin en laten zich aanvankelijk niet verleiden om van die ene boom te eten. Tot de verleider komt.

De verleider; dat kan een vriend zijn, een verkoper, een reclame, of alleen maar je eigen innerlijk. De verleider, dat is degene die je de voordelen van het begeerde influistert – groter dan die in werkelijkheid zijn – en die de nadelen, de consequenties, verzwijgt of bagatelliseert.

In het verhaal van Eva en Adam is de slang de verleider. De verleider die de waarheid buigt of omkeert. Die Eva zegt wat ze wil horen:

*Jullie zullen helemaal niet sterven. Integendeel,
God weet dat jullie de ogen zullen opengaan zodra je daarvan eet,
dat jullie dan als goden zullen zijn
en kennis zullen hebben van goed en kwaad.*

En dan laat Eva zich verleiden en eet van de vruchten van de boom, en zij op haar beurt verleidt Adam, zodat die ook eet.

Waarom eet Adam?

Is hij aangestoken door dezelfde begeerte? Heeft hij meegelusterd naar wat de slang zei? Of eet hij domweg, omdat zijn lief eet?

Dat is een ander gezicht van verleiding: meedoen, iets doen omdat een ander het ook doet.

Meedoen in een hype; of meedoen omdat meedoen makkelijker lijkt dan uitleggen waarom je dat niet doet.

Adam is een meeloper. Maar hij is wel verantwoordelijk voor wat hij doet, al voelt hij dat niet zo.

Als God hem vraagt waarom hij van de vruchten van de boom gegeten heeft, zegt hij dat Eva hem die gegeven heeft. En Eva op haar beurt schuift de schuld af op de slang.

In één opzicht heeft de slang gelijk: na het eten van de verboden vruchten gaan hun ogen open, maar ze worden niet als goden gelijk. Ze zien de naakte waarheid van hun daad, de consequenties. Daar is nu geen ontkomen meer aan. De tuin is voor hen verloren. Een zwaar leven ligt voor hen, én voor hun nageslacht, met aan het einde de dood.

In deze en de vorige viering gaat het over de verschillende gezichten van een mens. Een mens is niet alleen goed, of alleen fout. Hij/zij heeft verschillende gezichten. Eén van die gezichten is het gezicht van de verleider. Mensen verleiden en laten zich verleiden. Door wie of wat laten mensen zich verleiden? Wat is het gezicht van de verleiding?

Dat kan heel verschillend zijn.

Voor Eva was het de gladde praat van de slang, en haar heimelijke wens om van die verboden vrucht te eten.

In de wereld van vandaag is de meest in het oog springende verleiding de reclame: op de radio, in de krant, op billboards, op computers en mobiele telefoons. Steeds word je verleid om dingen te kopen:

'Nu met extra korting', 'koop nu, betaal later'; 'geniet van de voordelen!'

We leven in een wereld waarin voortdurend wordt gesuggereerd dat je

bent wat je hebt. We beseffen maar half hoezeer we daardoor beïnvloed worden.

Daarnaast zijn vrienden en kennissen soms onze verleiders, zoals jij en ik dat zijn voor hen.

'Heb jij nog geen mobiele telefoon?'
'Whatsapp is zó handig.'
'Ga je mee met dat reisje naar?'

En tenslotte is er dat inwendige stemmetje in onszelf, dat zegt:

'Doe het nou maar. Nu kan het. Genieten mag'.

Mag genieten dan niet? Natuurlijk mag genieten.

Maar soms denk ik dat het verhaal van Eva en Adam niet een verhaal is van toen – maar een verhaal van nu.

Wij – in het rijke deel van de wereld – hebben alles wat ons hartje begeert. Maar we reiken naar die ene vrucht die er niet voor ons is, de vrucht-van-nooit-genoeg; de vrucht die alles om zich heen verslindt, totdat er letterlijk niets meer overblijft; totdat het paradijs, onze moeder aarde, is veranderd in een woestijn.

Wij zijn de nieuwe Eva en Adam. Lukt het ons om weerstand te bieden aan die verleiding? Het is geen vraag die je met ja of nee kunt beantwoorden, het is meer een voortdurende strijd.

Straks zingen we het lied 'ze zijn van vlees en van gebeente'; dat lied gaat over macht en klatergoud. Het refereert aan psalm 115, waar het gaat over de goden van de heidenen. Hun droom is lucht, hun schijn is schoon.

'Hún droom' staat er. Wij behoren in het lied dus niet tot degenen met de macht en het klatergoud. Zo voel ik het ook.

Maar misschien is dat niet helemaal waar; misschien ben ik wel meer door die droom van schone schijn gegrepen dan ik denk. Misschien ben ik wel rijker en machtiger dan ik mezelf wil toegeven. Vraag iemand uit een sloppenwijk of een arme asielzoeker wie ik ben.

Tegenover dit lied staat het themalied van deze beide vieringen, het lied dat we vandaag als slotlied zingen.

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi
Wie wordt ontmaskerd wordt gevonden
En zal zichzelf opnieuw verstaan
En leven bloot en onomwonden,
Aan niets en niemand meer ten prooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi

Bloot en onomwonden leven, zonder verborgen agenda's, niet meer de prooi van verleidingen, enkel met het doel elkaar mooi te maken. Dat het zo mag zijn.
